

zij die moeilijk rijmen kan met de verbondsbeschouwing van de vrijgemaakten, waarmee zij het overigens eens is.

En inderdaad, als deze verklaring van Jeremia 31 de juiste was, dan zouden wij het mis hebben als wij zeggen, dat alle kinderen der gemeente bondelingen zijn en dat hun allen de volle belofte toekomt.

Maar deze opvatting is niet juist.

Dat blijkt direct al uit den tekst zelf.

Daar staat immers zoo klaar, dat de Heere dat Nieuwe Verbond zal oprichten met het huis Israëls en met het huis van Juda.

Daar staat dus heelemaal niet in den tekst, dat dat Nieuwe Verbond zal opgericht worden met de uitverkorenen uit Israël, in tegenstelling met het Oude Verbond, dat heel het volk omvatte.

Het Nieuwe Verbond zal zich even ver uitstrekken als het Oude Verbond.

Voor ons beteekent dit, dat het Nieuwe Verbond zal omvatten het Nieuw Testamentisch Israël, de geloovigen en hun zaad.

Men mag hier niet tegen invoeren, dat Israël en Juda hier zou beteekenen: „de uitverkorenen”. De menschen tot wie Jeremia spreekt konden onder die uitdrukking: „het huis Israëls en het huis van Juda” aan niets anders denken dan aan: „de ouders met de kinderen”.

Het zou trouwens ook een schrikkelijke verarming beteekenen in verbondsbedeeling, wanneer onder het Nieuwe Verbond niet meer al de kinderen de verbondsbelofte zouden hebben.

Maar daar is in dezen tekst ook niets dat daarheen wijst.

De kring des Verbonds blijft dezelfde: „Abraham en zijn zaad”, dat is, Nieuw Testamentisch gesproken: „de geloovigen met hun zaad”.

Het Nieuwe Verbond is hetzelfde Verbond als het Oude.

Dat is ook altijd de Gereformeerde Belijdenis geweest. Het is niet een ander Verbond; de bedeling van het Verbond verandert alleen.

Daaruit vloeit vanzelf voort, dat wat God tegen Abraham gezegd had: „u en uw zaad” niet veranderd kon worden in: „alleen het uitverkoren zaad”. Daarmee zou Hij immers Zijn belofte hebben ingetrokken en het Verbond, dat Hij met Abraham sloot hebben teruggenomen; en dat kan God nooit doen.

En als men nu nog eens hiertegen zeggen zou: „ja, maar deze belofte van Jeremia slaat op de Nieuw Testamentische gemeente en niet op Israël; en onder de Nieuwe Bedeeling komen voor Abraham en zijn zaad in de plaats, de geloovigen en hun uitverkoren kinderen”, dan antwoord ik: „Dat kan niet; deze belofte werd gegeven aan Israël. Stel nu eens, dat heel Israël straks den Christus had aangenomen, dan zouden zij deel hebben uitgemaakt van de Nieuw Testamentische Kerk. En zie, dan zou volgens de redeneering van de Synodale theologie voor dat Israël niet meer de belofte gegolden hebben eenmaal aan Abraham gegeven.

Maar dat kan nooit, dan zou God Zijn Verbond niet hebben gestand gedaan. Hij kan er nooit van af, dat

Hij de belofte gaf aan al het zaad Abrahams en dat moet dan ook gelden voor het Israël van de Nieuwe Bedeeling: „u en uw zaad”; dat is: „u en al uw kinderen”.

Maar wat beteekent dan Jeremia 31:31-34?

Dit beteekent het: „Onder de Oude Bedeeling was Israël als een onmondig kind; zeker, ook aan Israël in die dagen, gaf de Heere wel een veranderd hart, maar — omdat Christus Zijn werk op aarde nog niet had gedaan, was de Heilige Geest nog niet in Gods volk komen wonen. Daardoor was hun inzicht nog zoo klein. Zij bleven kinderen. Daarom moesten zij door de wetten van den Sinai, door van buiten af tot hen komende bepalingen en voorschriften, in den rechten weg gehouden worden.

Nu prikkelt een ons van buitenaf opgelegd voorschrift, dat in ons hart niet voldoende weerklank vindt, altijd tot verzet. Zoo kwam het, dat dit, in onmondigheid verkeerende, volk zoo vaak, zoo erg tegen die wet in opstand kwam, daarvan afweek, afviel van den Heere.

En nu is dit de belofte van Jeremia.

Daar komt een tijd, waarin dat anders wordt; den tijd waarin de Geest Gods in Zijn volk zal zijn komen wonen. Daardoor worden de onmondige kinderen tot mondige zonen. Dan zal er inzicht zijn in Gods wil en weg. Dan zal de wet Gods, die zij, omdat zij nog kinderen waren, vroeger van buiten af op zich gelegd voelden, als iets vreemds, door hen worden verstaan; zij zullen die wet dan in zich opnemen; die wet zal vleesch en bloed bij hen worden; daardoor zal het hun een feest zijn die wet te mogen onderhouden; wetsvervulling zal dan bij hen zijn een uiting van het in hen heerschende leven.

Dan wordt het zoo: „Uw juk is zacht, uw last is licht”. Zoodoende wordt de rijkdom van het Verbond: „Ik uw God, gij mijn volk”, veel meer gerealiseerd dan onder de Oude Bedeeling.

Het leven des Verbonds, de weelde van het Verbond, die er onder de Oude Bedeeling in beginsel ook reeds waren, zullen dan heerlijk openbloeden als een uit den knop springende bloem.

Dat is de belofte van de Nieuwe Bedeeling.

Ook deze belofte geldt ons en al ons zaad.

Maar zal deze belofte aan ons vervuld worden, dan zal zij in het geloof moeten worden aanvaard.

Het blijft een verbondsbelofte, waarbij God de realisering altijd blind aan het geloof aanvaardt van de zijde van zijn volk.

Dat vergeten de synodale theologen — „Ziet ge wel”, zeggen zij, „deze dingen krijgen alleen de uitverkorenen; dus zijn onder het Nieuwe Verbond alleen de uitverkorenen, bondelingen”.

Maar dat is dwaasheid — Dit is, ik herhaal het, een verbondsbelofte, waarvan de vervulling door God Zelf aan geloof gebonden is.

Waarde Zuster: deze belofte is een belofte voor de ziele. Zij geldt u en uw vier kinderen. Grijp ze aan, leer ze uw kinderen aan te grijpen. Dan zult ge de vervulling daarvan zien en in het Nieuw Jeruzalem zal de vervulling volkomen zijn; niet meer gescheiden door in ons overgebleven zonden.

D. v. D.

in Hunzingo vlak bij de Lauwerszee. Scholte daarentegen was een echte Amsterdammer, studeerde in Leiden en begon zijn ambtelijken arbeid in het land van Altena.

Het eerste schriftelijke contact tusschen De Cock en Scholte kwam tot stand in December 1833. De Cock was toen volop in zijn felle strijd met afvallige collega's gewikkeld. Een strijd die op zijn schorsing zou uitloopen. In dien tijd van hoogspanning schrijft De Cock naar onderscheiden geestverwante strijders, zoekend naar steun en raad. En in dien tijd gaat er ook een brief van Ulrum naar de pastorie van Doeveeren. Het gerucht omtrent Scholte, dat „wonder Gods” was, dus blijkbaar ook tot De Cock doorgedrongen. Helaas is deze eerste brief van De Cock aan Scholte ons niet bewaard gebleven. Maar het antwoord-epistel van Scholte gelukkig wel! Het is een fors stuk, waaruit men Scholte onmiddellijk en ten volle leert kennen: resoluut, voortvarend, diep overtuigd van het recht van zijn zaak, agressief. En men merkt in iederen zin hoe warm zijn hart klopt voor zijn „Hooggeacht medebroeder in Christus onzen eeuwigen Koning!” Ik noem dezen brief speciaal, omdat we er later nog weer op terug moeten komen<sup>1)</sup>.

Wanneer De Cock en Scholte eenigen tijd hebben gecorrespondeerd ontmoeten ze elkaar voor het eerst in Scholte's pastorie. Dat gebeurde in Mei 1834. De Cock was toen reeds maandenlang geschorst. Nog steeds met alle denkbare middelen strevend naar rechtsherstel, besluit hij op audientie te gaan bij den Koning om, niet zijn eigen belangen, maar die van de gemeente van Ulrum bij den geliefden Souverein te bepleiten. En deze reis gebruikte De Cock om zijn medestrijder, den dominee van de gemeente van Doeveeren, Gansoyen en Genderen, met diens kudde te bezoeken<sup>2)</sup>.

Ook Scholte verlangde vurig zijn medebroeder in strijd en smaad, temidden van diens kerk, te zien en

<sup>1)</sup> Dr G. Keizer, De Afscheiding van 1834, Kampen, p. 280 v.v.

<sup>2)</sup> Idem, p. 391 v.; p. 521 v.

## OPVOEDING EN ONDERWIS

IS HANDHAVING VAN DE LEDEN VAN DE PARTIJ VAN DEN ARBEID BIJ HET CHR. ONDERWIJS EISCH EN CONSEQUENTIE DER INTERKERKELIJKE SAMENWERKING?

In een artikel onder het opschrift: „Doorbraak en afbraak” in het orgaan van het „Christelijk Gymnasium en Middelbaar onderwijs” van 8 Februari, pg. 295 vlgg., onderwerpt Dr Buitendijk, leeraar bij het Chr. M. O. te Amsterdam, de hoofdartikelen in „Trouw” van 22 en 23 Januari, met name het eerste, „School en Doorbraak”, aan een scherpe — geleet op den aard van het artikel mag ik wel zeggen: harts-tochtelijke — critiek.

Het oordeel van Dr B. over de uiteenzetting van „Trouw” luidt:

„Door felheid van toon en strekking is het artikel niet recht een knuppel in ons hoenderhok, en het zal niet nalaten als zodanig heftige reactie te wekken. Evenwel, het is meer dan dat. Dit koelbloedig betrekken van de partijpolitiek in het Christelijke onderwijs is ook een historisch moment. Tot nog toe woekerde in ons schoolleven de splitsing van de kerkelijke gescheidenheid, nu worden we gezegend met een nieuwe bron van misère: de politieke verdeeldheid van het Protestantse Christendom.”

Nu wil het mij voorkomen, dat de verwachting van Dr B., dat het hoofdartikel van „Trouw” heftige reactie zal wekken, alsmede de proeve van die reactie, ons door hemzelf geboden in zijn bestrijding, slechts kunnen ontsproten zijn aan een zeer innige geestelijke verwantschap met die Christenen, die de beginselen van de Partij van den Arbeid aanhangen en propageeren. De gevolgen van deze geesteshouding zijn diep bedroevend.

In het artikel van Dr B. wordt het Christelijk onderwijs in zijn hart getroffen. Hier wordt het geloof niet als de volstrekt eenige kracht tot bewaring en handhaving van ons onderwijs erkend, maar hier wordt gerekend met de kansen die de wereld bereid is aan ons onderwijs te bieden. Zoodoende wordt de historische verloopend en de toekomst onzeker en onveilig. Bovendien worden de rechten van de getrouwe kinderen Gods gekrenkt en 't zaad des verbonds niet geleid in de wegen door den God des Verbonds voorgeschreven.

We hopen een en ander met argumenten te staven.

Dat wij ons verweer niet voeren in het betreffende orgaan, berust op de volgende overwegingen: Hoewel ook in het hoofdartikel van „Trouw” speciaal over het Chr. M. O. werd gehandeld, en Dr B. derhalve alleen het Middelbaar onderwijs in zijn critiek heeft getreft, spreekt het vanzelf, dat het onderhavige vraagstuk geheel het Christelijk Onderwijs gelijkelijk regaardeert. Bovendien is het een vraagstuk niet van de leerkrachten alleen of in het bijzonder, maar allereerst

te spreken. De Cock was reeds zooveel maanden geschorst! En als Scholte wegens ziekte in zijn familie naar Amsterdam moet komen, neemt hij zijn kans waar, reist door naar Noord-Groningen en komt op Vrijdag 10 October 1834 in Ulrum aan<sup>3)</sup>.

Zooda overbekend is, had deze „apostolische reis” van Scholte voor hemzelf en voor De Cock diep ingrijpende consequenties. Hierop in te gaan ligt evenwel buiten den baan van ons betoog. Alleen willen we memorereeren, dat Scholte op Zondagavond 12 October 1834 — dus twee dagen voor de „afscheiding en wederkeer” van de kerk van Ulrum onder leiding van haar predikant — op een stuk „pastoryland” in Ulrum preekte en dat na afloop van deze preek De Cock en Scholte in tegenwoordigheid en onder getuige van honderden in het open veld „een verbond” maakten „om in de kracht des Heeren staande te blijven tegen alle verdrukking en vervolging”<sup>4)</sup>.

Zoo was de verhouding tusschen deze twee kampioenen voor de waarheid, het recht en de kerk van Christus, toen voor hen het zware conflict uitbrak. En zoo bleef ze in den eersten tijd. Hoewel het verschil van gevoelen, dat we straks zullen noemen, zich al scherper in beider bewustzijn opdroeg, leed de onderlinge verhouding daardoor niet in het minst. Vele jaren later — als De Cock reeds meer dan twintig jaar in den hemel is — vertelt Scholte daarvan nog een teekenende bijzonderheid. Na de heerlijke eerste synode welke de Afscheidene kerken in Amsterdam op een bovenkamer van de suikerraffinaderij „De Drie Fonteynen” op de Baangracht hielden van 2-12 Maart 1836, schreef namelijk De Cock in Scholte's album het volgende:

### ONDERLINGE BETUIGING EN VERBOND.

1 Sam. 18:3: Jonathan nu ende David maecten een verbondt, dewijle hij hem liefhadde als sijne siele.  
1 Sam. 20:42: Doe syde Jonatinn tot David: Gaet in vrede; het gene dat wij byde in den name des Hee-

<sup>3)</sup> Idem, p. 511 v.

<sup>4)</sup> Idem, p. 550.

## POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

### OM HET HART DER REFORMATIE, 5.

Het woord bevat alle beloften Gods, en het geloof neemt ze alle aan. De inhoud van het woord is Christus, de gansche Christus.....

Dr H. Bavinck.

We gaan nu een begin maken met de bespreking van het geschil dat onmiddellijk na het ontstaan der Afscheiding tusschen De Cock en Scholte rees en dat zijn hoogtepunt bereikte op de Utrechtsche Synode van 1837.

Wanneer men dit conflict bestudeert, bemerkt men al heel gauw, dat er in ieder geval één goed ding van gezegd kan worden. En op dat goede willen we nu allereerst wijzen. Het is dit, dat deze botsing tusschen de pioniers der Afscheiding in het geheel niet uit „persoonlijke” motieven als afgunst, heerschezucht, wantrouwen of iets van dien aard is ontstaan. Integendeel, de verhouding tusschen De Cock en Scholte was in den aanvang zoo goed als ze tusschen christenen maar kan zijn! Zooda haast vanzelf spreekt, werd de verstandhouding tusschen deze twee mannen later, ten gevolge van het tusschen hen gerezen conflict, geleidelijk slechter. Maar dat doet niets af van het feit, dat het geschilpunt waardoor de noordelijke en de zuidelijke leider van de Afscheiding tegenover elkaar werden geplaatst, aanvankelijk een strikt zakelijk karakter droeg.

Inderdaad, de verhouding tusschen De Cock en Scholte was in den eersten tijd van hun omgang zoo zuiver als men maar wenschen kan.

Vóór het jaar 1834 hadden deze twee predikanten elkaar nooit ontmoet. De Cock was in Groningerland geboren, bleef daar wonen en studeeren en was, toen hij in den lande alom bekend begon te worden domine